

DET NY Clarté

DET NY CLARTÉ #03 · 2. ÅRGANG · MAJ 2007 · LØSSALG KR. 50,-

TEMA: **Kampen om velfærdsstaten: Tid til aktion eller kompromis?**

DESUDEN: AFGANISTAN · KAPITALISMENS NYE ÅND · MIKROLÅN KRARUP · ÉTIENNE BALIBAR · NATO OG STAY BEHIND

EVA ARNVIG · ANDERS FOGH JENSEN · HENNING TJØRNEHØJ · GERT SØRENSEN · WALDEN BELLO · HENNING PEDERSEN · CHRISTIAN BRAAD THOMSEN · CHOMSKY

ANMELDELSER

NATO's hemmelige hære

ANTIKOMMUNISME. I hvilken udstrækning gav det vestlige demokratis erklærede forsvarere råderum til, at dele af hæren, efterretningstjenesten og paramilitære højregrupper kunne agere på egen hånd og uden for enhver demokratisk kontrol? Dette spørgsmål forsøger Daniele Ganser at besvare i bogen *NATO's Secret Armies*.

- Af Gert Sørensen

I 1990 indrømmede Giulio Andreotti eksistensen af en hemmelig hær i NATO regi med kodenavnet Gladio. Andreotti var dengang kristelig demokratisk ministerpræsident og en af Italiens betydeligste politikere. Det var året efter Murens fald, og Europakortet var inde i nogle større geopolitiske ændringer, der snart fjernede grundlaget for Den kolde krig. I dette klima af oprud fik offentligheden i Italien, og snart også i det øvrige Europa, et sjældent indblik i de skjulte sider af de vestlige magthaveres modforholdsregler over for en forventet sovjetisk invasion. Det er denne historie som den schweiziske historiker Daniele Ganser har sat sig for at udrede.

Daniele Ganser, *NATO's Secret Armies. Operation Gladio and Terrorism in Western Europe*, London-New York: Frank Cass, 2005, 315 s.

Skandalen var en udløber af en verserende sag der gik tilbage til massakren i Peteano mod nogle italienske politisol-dater i 1972. Under efterforskningen fandt man et nedgravet våbenlager i grænseområdet ind mod Jugoslavien. Flere år senere lykkedes det undersøgelsesdommer Felice Casson at spore oprindelsen af dette lager til det NATO-relaterede Gladio. Med arrestationen af højrefløjsekstremisten Vincenzo Vinciguerra kom det yderligere frem at der var en forbindelse mellem den italienske efterretningstjeneste og grupper på den yderste højrefløj.

DET var imidlertid ikke første gang at offentligheden hørte om hemmelige hære og såkaldte stay-behind strukturer (S/B). Men med Cassons kulegravning tegnede der sig nu nogle klarere konturer af omfanget. I sin rapport til parlamentet forsikrede Andre-

otti at Gladio ikke havde noget at gøre med de massakrer der havde plaget Italien fra bombe-sprængningen af Landbobanken på Piazza Fontana i Milano i december 1969 og frem igennem 1970erne. Men han mente dog at demokratiet var i sin gode ret til at forsvare sig mod en sovjetisk invasionsstyrke, også ved at ruste en hemmelig hær. Højreekstremisten Vinciguerra så mere nuanceret på fænomenet, når han pegede på at Gladio ikke kun var rettet mod den ydre fjende, men også mod den indre. Kommunismen blev angiveligt ikke lokaliseret alene til regimerne i Øst. I Vest var der store kommunistpartier i Italien og Frankrig, der for enhver pris skulle udelukkes fra indflydelse. Det er her vi finder smertepunktet, som Ganser lægger blot i sin fremstilling.

Spørgsmålet er nemlig, i hvilken udstrækning det vestlige demokratis erklærede forsvarere bevidst eller stiltiende, eller fordi de ganske enkelt ikke vidste besked, gav råderum til

TERRORISME. Bombesprængningen af bane-gården i Bologna, d. 2. august 1980, var sandsynligvis Gladio-relateret.

at dele af hæren, efterretnings-tjenesten og paramilitære højregupper kunne agere på egen hånd og uden for enhver demokratisk kontrol.

Ganser giver næppe det endegyldige svar da mange arkiver fortsat er lukkede. Men han fremlægger et så overvældende materiale at vi her står over for et vestligt demokrati med svære vanskeligheder ved at indfri sine egne forfatningssikrede løfter. Bag Andreottis indrømmelser lå der en klar bestræbelse på at afdramatisere. Som bevisets stilling er i dag, forekommer det imidlertid, at Vinciguerra som tidligere aktivist er tættere på en indsigt i de meget porøse skillevægge der har været mellem den legale og den illegale, for ikke at sige forfatningsstridige, side af denne sag.

GLADIO var således ikke bare antikommunistisk, men grundlæggende antidemokratisk. Den italienske general Giovanni De Lorenzo's kupplaner i 1964 opererede ek-

sempelvis med en internering af et antal udvalgte personer fra venstrefløjens i Gladio's træningslejr på Sardinien. Kort efter Andreottis afsløringer i 1990 blev skandalen taget op i Europa-parlamentet. Her blev vedtaget en resolution, der udtrykte stor frygt for at den hemmelige hær på ulovlig vis havde blandet sig i medlemsstaternes indre anliggender. Man krævede tilbunds-gående undersøgelser. Det blev fulgt op i Italien. Den tyske regering nøjedes med en fire siders redegørelse. I Danmark er fænomenet aldrig blevet undersøgt. Allerede dengang var der "ikke noget at komme efter."

FORSTADIERNE til Gladio går ellers tilbage til sidste halvdel af 1940'erne. Efter to verdenskrige måtte Europa af finde sig med en mere begrænset suverænitet i forhold til Vestens nye stormagt, USA. NATO-strukturen beseglede denne status. Det var ligeledes i dette regi at man udviklede den lav-intensive og uortodok-

se form for krigsførelse som Gladio stod for. Afsættet for denne strategi lå i den amerikanske regerings beslutning om i 1947 at danne et National Security Council (NSC), der blandt andet satsede på at opbygge hemmelige hæere. I det centrale dokument NSC 10/2 lagde man allerede dengang op til en udstrakt brug af såkaldte "covert operations", hvorved det blev muligt at blande sig i andre landes indre forhold med propaganda, præventive indgreb, inklusiv sabotage og undergravende virksomhed, ikke bare mod fjendtlige stater, men også som en støtte til de antikommunistiske kræfter i de lande i den vestlige verden som enten ikke ville eller formåede at sætte effektivt ind. CIA fik sin første succes med en "covert operation" ved valget i Italien i 1948 der skulle sikre det kristelige demokratiske parti en komfortabel sejr.

NSC 10/2 leverede nærmest en drejebog for den del af efterkrigstidens europæiske historie som Gladio kan skrives ind i. Vesttyskland blev først medlem af NATO i 1955. Men det forhindrede ikke amerikanerne i straks efter krigen at rekruttere tidligere nazister, således efterretningsofficeren Reinhard Gehlen hvis "Organisation Gehlen" senere dannede grundstammen i den vesttyske efterretningstjeneste. Allerede i 1952 fik offentligheden kendskab til disse hemmelige aktivi-

ANMELDELSER

GLADIO-EMBLEM.
"I al stilhed tjener jeg friheden"

teter. Selv om de året efter blev gjort til genstand for en diger rapport, stoppede de ikke. I 1980 sprang en bombe under Oktoberfesten i München og dræbte 13 mennesker. Politiets efterforskning førte via en nynazistisk gruppe til det tyske S/B's skjulte våbenlagre.

Også Frankrig kunne mønstre Gladio-relaterede aktiviteter knyttet til stærkt højredrejede grupper. Men spørgsmålet antog en mere kompleks karakter da Frankrig ikke bare have et stort kommunistparti, men også stod midt i afviklingen af sit koloniimperium. Således havde Frankrig måttet forlade Indokina. Omkring 1960 lagde den franske præsident De Gaulle op til at give Algier selvstændighed. For at forpurre dette samlede dele af den franske Algier-hær sig i den hemmelige hær OAS ("Organisation d'Armée Secrete") der brugte terror mod lokalbefolkningen. Det lykkedes imidlertid ikke OAS at forhindre et selvstændigt Algier. Efter organisationens opløsning søgte flere af medlem-

merne til de autoritære regimer i Spanien og Portugal, hvorfra de sammen med fremtrædende italienske nyfascister styrede en ny bølge af højreaktivisme i Europa med tætte kontakter til de respektive landes efterretningstjenester og S/B strukturer.

ADANIELE Ganser's bog er utroligt mættet med informationer. Det er dens styrke men også lidt dens svaghed. Når mange af de originale kilder fortsat er utilgængelige, kunne man som læser godt ønske sig en mere indgående diskussion af de forskellige typer kilder, der her anvendes som beviser og indicier (parlamentariske rapporter, mundtlige beretninger, erindringslitteratur, journalistisk detektivarbejde). Man savner også nogle mere teoretiske overvejelser, i retning af "den dobbelte stat", som blandt andet har vundet indpas i den italienske debat hos en historiker som Franco De Felice. Med dette udtryk henvises der blandt andet til den tyske eksiljøde Ernst Fraenkel, der allerede i 1941 udgav *The Dual State*. Bogen tager afsæt i forfatterens egne erfaringer som advokat i det nazistiske Tyskland. Her havde han været vidne til hvorledes Weimar-republikkens demokrati var blevet løbet over ende af en styreform der hurtigt undergravede retsstatens principper med hvad han kalder foranstaltningsstatens brutale håndhævelse af en arbitrær magtudfoldelse.

MEN tilbage står at bogen er uomgængelig og giver en første, nærmest encyklopædisk indsigt. Selv om den koncentrerer sig om en bestemt epoke så bidrager den til den videre diskussion af demokratiets mål og midler. Gladio udtrykte et amerikansk hegemoni på tværs af Atlanten og udviste stærke antidemokratiske træk som fandt sine magtfulde støtter også i Vesteuropa. Tankegangen der lå bag, byggede på en dyb mistillid til de vesteuropæiske demokratier og deres evne til at dæmme op for "den kommunistiske fare", og så meget af metoder fra den nære fortids totalitære regimer fortsat syntes gangbare. I dag står vi i den situation at krigen mod terrorismen har affødt en række nye foranstaltninger, såsom terrorlovgivning og indførelse af fangelejre der ikke er i indlysende overensstemmelse med demokratiets værdigrundlag. De overvejelser der ligger bag Irak-krigen, opererer eksempelvis med et præventivt indgreb af samme type som da "covert operations" i sin tid blev programsat. Der er bare den forskel, at krigsførelsen ikke længere er hemmelig som dengang, men føres helt åbentlyst og i strid med de træk af international retsorden som for eksempel FN repræsenterer.

Gert Sørensen er lektor i italiensk ved Københavns Universitet.